

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13202

GETSL

Sholem Aleichem

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שאַלעם: אַל"י כעס

געציל

ב

„קינדער-פריינד“
חארשט 1936

נמער
5-6
3-טער יאָרגאנג

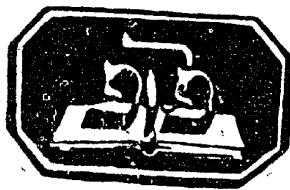
שאָלעם-אַליווּכעם

געזעל

און אנדערע דערציילונגען

באַארבעט פאר קינדער:

מ. רובינשטיין

„קינדער-פרויד“, חארשע 1936

Printed in Poland

SZOŁEM - AŁEJCHEM

G E C Ł

„Kinder-Frajnd“, Warszawa 1936

Druk. „R e n o m a“, Warszawa

קינדער!

אין דעם ביכל דרוקן מיר פאַר איך עטלעכע מיטעלעך
פון שאַלעם - אַלייכעם.

איר האָט שוין אַוואַדע געהערט דעם דאָזיקן נאָמען און
עפּשער אויך עפעס געלייענט פון דעם שרייבער. ווען איר וועט
איבערלייענען די עטלעכע מיטעלעך, וועט איר זיכער נאָך
מער אים ליב קריגן און אַוואַדע וועט איר ליענען נאָך אַ
סאָך, אַ סאָך זינע דערציילונגען.

אַלע קינדער האָבן ליב צו ליענען שאַלעם-אַלייכעמען,
ווייל שאַלעם-אַלייכעם דערציילט שוין און פריילעך און
סע. טוט אַ גרויסע האַנאַע אים צו הערן.

שאַלעם-אַלייכעם האָט אויך זייער ליב געהאַט קינ-
דער און ער האָט אַ סאָך דערציילונגען אַנגעשריבן וועגן זיי.
די קינדער פון שאַלעם-אַלייכעם דערציילונגען זענען אַרעמע
קינדער, אָבער - פריילעכע, שטיפּערישע און זייער ליבע.

ס'איז שוין אַריבער 20 יאָר ווי דער גרויסער און באַ-
ליבטער ייִדישער שרייבער שאַלעם-אַלייכעם (זיין עמע-
סער נאָמען איז געווען שאַלעם ראַבינאָוויטש) איז
געשטאָרבן אין ניויאָרק. און יעדעס יאָר דערמאָנען מיר אים
אַלע - דערזאַקסענע און קינדער - מיט גרויס ליבע און
דאַנקבאַרקייט.

אויך היינטיקס יאָר, צום צוואַנציקסטן יאָרצייט פון זיין
טויט, דערמאָנען מיר גאַנץ באַזונדער דעם נאָמען פון דעם

גרויסן שרומבער. עס דערמאָנען אים אזע קינדער פון די יודיש-
ייִערטלעכע שולן אין פּוילן אין דער נאָרער זעלט. זיי לערנען
אין-לייגען זיינע בוסלעך, לאָפן מיט זיין שיינעם געלעכטער,
לעבן זיך ציניק מיט זיינע קינדע-געסטאַלטן, צייכענען אָן
בידער פון זיינע מייסעלעך.

לאָפן מיר באַשלאָסן אייך איהל, אינדערע לייגענער, צו
געבן אַ הילף בוסלעך - עטלעכע מייסעלעך פון שאַרעם אליין
מען

זיינעט זיי אויבער הונדער. קריגט לויב דעם גרויסן שרומ-
בער זיאָס האָט אַזוי לויב געהאַט האָט יודישע קינד, דערקענט
זיינע קינדע-געסטאַלטן אין - דערמאָנט מיט ליבע דעם
נאָטען

ש א ל ע מ א ל י י ב ע מ

געזען

1

געהייסן האָט ער געצל, נאָר גערופן האָט מען אים גויעצל, געהאַלטן אים פאַר אַ פּערע-אַדאַם; ווער עס האָט נאָר געוואָלט, דער האָט געטריבן מיט אים קאַטאָוועס, געמאַכט פון אים כויעק. געווען איז ער צווישן די קליינע יינגלעך אין כּיידער אַ באַכערל אַ דערוואַקסענער שוין, אַ לעפעשוואַטער, מיט מעגושעם-גראַבע הענט און מיט מעגושעם-גראַבע ליפּן. אַ קאַל האָט ער געהאַט ווי פון אַ פאַס, און געגאַנגען איז ער מיט ברייטע הויזן און מיט גרויסע שטיוול, ווי אַ בער. אַ קאַפּ איז אויף אים געזעסן אַ גרויסער ווי אַ באַק-דיזשע. ער פלעגט זיך פאַרקליבן אין אַ ווינקל, אַנגע-שטאַפט פולע באַקן און געמאַלעגירעט ווי אַ קאַלב. גויעצל האָט געהאַלטן, פאַרשטייט איר מיך, פון דער אַכילע. עסן איז פּני אים געווען טייערער פון וואָס איר ווילט. „אַ קישקע אָן אַ דנאַ“ — האָבן געזאָגט אויף אים זיינע כאַוויירים. און גויעצל זאָל זיך דאָס אַפּילע פאַר-קרימען! דערטאַפט דעם אַנפּייסן, אַרײַן אין מויל

און געריפן אויף וואָס די וועלט שטייט. און אָנפֿינסנס
האַט מען אים געטראָגן אין כּיידער אַרײַן טאַמיד די
בעסטע — קנישעס מילכיקע מיט וואַרעניקעס לעראָוו!
אַט דער מעגושעמדיקער לעפעשעוואַטער יינגל איז
נאָך געווען צו די צאַרעס בײַ זײַן מאַמע די נעגידיסטע אַ צײַ-
טעריקער, אַ בען-יאַכידל—האַט זי אים געהאַדעוועט, גע-
שטאַפט טאַג ווי נאַכט, ווי מען שטאַפט אַ גאַנז, און
קעסיידער געקלאָגט זיך, אז „דאָס קינד עסט גאַרנישט“.
דער גאַנצער כּיידער לאַכט, און גויעצל זיצט אָנגע-
בלאָזן און שווינגט: פּרויגעז איז ער טאַקע, נאָר ער
שווינגט. שווער אַרײַנצופּרענגען אים אין קאַס; נאָר האָט
מען אים אַרײַנגעבראַכט אין קאַס—איז נו, נו! אָדער, אז
מען צערייצט אים, פּאַדאַרף נישט זײַן אזוי געפּערלעך
ווי ער. פאַר קאַס הייבט ער אָן טאַנצן און בײַסן זיך
אַליין מיט די געזונטע ווייסע ציין אין די הענט אַרײַן.
און לאָזט ער אַראָפּ אַ פאַטש, קאָן מען אים פּילן, טאַ-
קע האָבן האַנאַע. דאָס האָבן זײַנע כאַוויירים געוואָסט
גאַנץ גוט, טאַקע פאַרוכט אויף זייערע פּלייצעס, און
מוירע געהאַט פאַר אים, נישט געוואָלט האָבן מיט אים
צו טון.

2

ס'איז געקומען אַ יאַנטעוו, האָבן זיך כּעוורע צו-
נויפגעקליבן שפּילן אין נים. דאָס שפּיל אין נים איז אַ
שפּיל ווי אַלע שפּילן. נישט בעסער פּון דריידל און

גישט ערגער פון קארטן. דאָס שפּיל אין ניס באַשטייט אין פאַרשידענע שפּילן: אין „גריבל“, אין „באַנק“ און אין „יאַרמעלקע“. און אויסלאָזן לאָזט זיך אויס דאָס שפּיל, ווי געוויינטלעך יעדעס שפּיל: איינער פאַר-שפּילט, דער אנדערער געוויינט. האָבן זיך, הייסט עס, כעוורע צונויפגעקליבן אין כיידער, אַלע צען כאַווייריס, שפּילן אין ניס. איבערגעקערט אַ באַנק, אויסגעלייגט אַ שורע ניס אויף דער ערד און גענומען וואַרפן פון דער באַנק אַראָפּ צו דער שורע: ווער עס וועט מער אויס-שלאָגן פון דער שורע, דער האָט געוויינט. פּלוצים עפנט זיך די טיר און עס קומט אַרביין געצול מיט פּילע קע-שענעס געוויינטלעך.

— אין וואָס שפּילט איר, אין באַנק? שפּיל איך אויך מיט אַנך. איך האָב ניס. — אזוי זאָגט געצול און באַקומט באלד אַ טשווע:

— מיט דיר שפּילן מיר גישט!

— פאַרוואָס?

— דערפאַר!

— נו, וועל איך אַנך צעשלאָגן דאָס שפּיל!

און גישט לאַנג געטראַכט, גענומען מיט די בערי-שע פּיס און צעשליידערט די שורע ניס איבער דער גאַנצער שטוב. האָט דאָך עס כעוורע מיסטאַמע פאַר-דראָסן.

— קינדער, וואָס שווינגט איר אים? -- האָט זיך

אַנגערופן איינער.

— לאַמיר אים אַנברעכן די ביינער! — רופט זיך
אָן אַ יינגל.

— אַנו, פרווט זיך! — מאַכט געצל און פאַרקאַ-
טשעט די אַרבל, גרייט צו דער אַרבעט.
און ס'איז אַרויס אַ מילכאַמע, פון איין זינט דער
גאַנצער כיידער, פון דער אַנדערער זינט — געצל. צען
איז נישט איינער. זיי האָבן טאַקע געפילט דעם טאַם
פון זינע געזונטע קולאַקעס: אַ צוויי דרײַ סימאָנים:
בזילן איז שטערן און לאַמטערנעס אונטער די אויגן
האַבן טאַקע געכאַפט זיי. דערפאַר האָבן זיי אָבער אויך
אים געגשפּן צו זען די וועלט מיט זייערע שאַרפע נעגל
און מיט די ציין און מיט וואָס נאָר מען האָט געקאַנט,
פון פאַרנט און פון הינטן און פון אלע זיטן, געדראָ-
פעט, געשטשיפעט, געפליקט, געריסן, געביסן — בעקי-
צער, צען איז נישט איינער, גיווער געווען האָבן זיי,
און געצל האָט געמוזט, מעכילע, נעמען דעם וועג און
מאַכן פלייטע. און ערשט דאָ הייבט זיך אָן די רעכטע
מניסע מיט די ניס.

3

אַרויסגעגאַנגען אין דרויסן אַ צעדראַפעטער, מיט
צעריסענע פלודערן, איז געצל געבליבן שטיין אַ וויילע
פאַרטראַכט. נאָך דעם האָט ער זיך געגעבן אַ פאַטש מיט
ביידע הענט איבער די קעשענעס, און עס האָט זיך גע-
לאָזט הערן אַ קלינגען פון אַ סאָך ניס.

— ווילט איר, הייסט דאָס, מיט מיר נישט שפילן
אין גיס? לאָז זיך מיט אַיך שפילן דער מאלעך-האַ-
מאָוועס! איך דאַרף אַיך אויף סים סאַט קאַפּאַרעס!
איך קאָן באַשטיין, מיר זאָלן זיך אַליין אינצווייען
שפילן...

אזוי האָט געצל אַ זאָג געטאָן צו זיך אַליין און
האַט זיך געלאָזט גיין וווּ די אויגן וועלן אים טראָגן.
אַפּגעשטעלט זיך אין מיטן וועג, טוט ער אַ זאָג צו זיך,
ווי ער וואָלט דאָ געווען מיט עמעצן זאַלבענאַנד:

— וווּהין זשע, געצל, וועלן מיר גיין, אַשטייגער?
— און טאַקע באַלד זיך אַליין געענטפערט:

— אַהין, ווייט... הינטער דער שטאַט, אויף יענער
זייט מילן. דאַרט איז נישטאָ קיינער. דאַרט וועלן מיר
זיך זיין איינער אַליין אינצווייען, קיינער וועט אונדז
נישט שטערן. און לאָז עמעצער פרווון אונדז שטערן,
וועלן מיר ברעכן ביינער, מאַכן אַ טעל...

און געצל, רעדנדיק אזוי מיט זיך אַליין, פילט, אז
ער איז נישט איינער, נאָר צוויי, און קויעך פילט ער
אין זיך פאַר צוויי! אַנז, לאָזן נאָר קומען אַהער זינע
כאַוויירים, מאַכט ער פון זיי אַ מאַטשינקע, אַ האַנטשיר-
קע! און ער האָט דערפון שטאַרק האַנאַע, און הערט
נישט אויף צו רעדן מיט זיך אַליין, גלייך ווי ער וואָלט
דאָ געווען בעמעס זאַלבענאַנד.

— הער נאָר אויס, ביזוואַנען וועלן מיר, אַשטיי-

גער, גיין? — מאכט ער צו זיך אליין און ענטפערט
זיך:

— נו, עס ווענדט זיך אין דיר.

— טאָמער וואָלטן מיר זיך גאָר דאָ צוגעזעצט
שפּילן אין ניס? האָ, וואָס זאָגסטו, געצל?
— גוט!

און געצל זעצט זיך צו אויף דער ערד, העט-ווינט
הינטער דער שטאָט, אויף יענער זיט מילן. אַרויסגע-
נומען און איבערגעציילט די ניס, צעטיילט זיי אויף
דער האַלב, גלייך אויף גלייך; איין העלפט אַרזינגע-
לייגט אין דער רעכטער קעשענע, די אַנדערע העלפט
אין דער לינקער קעשענע, אויסגעטון דאָס היטל און
אַרזינגעוואָרפן אַהין פון דער רעכטער קעשענע עט-
לעכע ניס און אַ זאָג געטון צו זיך אליין:

— זיי מיינען, אז אַן זיי קאָן מען זיך גאַרנישט
באַגיין... הער נאָר אויס געצל, אין וואָס פאַר אַ שפּיל
שפּילן מיר?

— איך ווייס? אין וואָס פאַר אַ שפּיל דו ווילסט.
— עפּשער וועלן מיר שפּילן אין „אום צי גראָד“?
— גוט!

און ער טוט אַ טרייסל מיט דעם היטל און אַ מאַך:
— אַצינד טרעף! אום צי גראָד? נו, רעד ווער-
טער! — מאַכט ער צו זיך אליין, און טוט זיך אַ זעץ
מיטן עלנבויגן אין זיט אַרזינג און ענטפערט זיך אליין:
— גראָד.

— גראָד, זאָגסטוּ? ווי לאַנג שמניסט מען דיך!
גיב אַהער. האָסט פאַרשפּילט דרייַ ניס.

און ער נעמט אַרויס פֿון דער לינקער קעשענע דרייַ
ניס, לייגט זיי איבער אין דער רעכטער. ווידער אַ מאָל
אַ טרייסל מיט דעם היטל, און ווידער אַ מאָל אַ פּרעג:
— נו, ווינטער. אום צי גראָד?
— אום.

— אום, זאָגסטוּ? ווי לאַנג קרענקסטוּ! גיב אַהער,
דו האָסט פאַרשפּילט פּיר ניס!

און ער לייגט איבער פֿון דער לינקער קעשענע
אין דער רעכטער פּיר ניס, טוט אַ טרייסל מיט דעם
היטל און אַ מאָך צו זיך אליין:

— נו, עפּשער וועסטוּ איצט טרעפּן? אום, צי
גראָד?

— גראָד.

— גראָד, זאָגסטוּ? ווי לאַנג פּוילן די ביינער דני-
נע! גיב אַהער, דו פאַרך איינער, פּינף ניסלעך!

— גענוג איך פאַרשפּיל, שעלסטוּ זיך נאָך?

— ווער איז דיר שולדיק, אַז דו ביסט אַ בעהיימע
און טרעפּסט ווי אַ בלינדער אין גרופּ? נו, זאָג שוין
ווינטער, זאָג: אום צי גראָד? איצט וועסטוּ שוין מיס-
טאַמע געוויס טרעפּן.

— גראָד.

— גראָד? לעבן זאָלסטוּ מיר אַזוי! גיב אַהער, דו

פערד איינער, זיבן ניס, און טרעף נאך אמאל: אום צי
גראָד?

— גראָד.

— ווידער אַ מאַל גראָד? איך זאָל דיך אזוי האָבן
פאַר אַ טאַטן! גיב אַהער, שלימאָזל, נאָך פינף ניסלעך,
און טרעף שוין אַצינד, עפשער וועסטו כאַטש איין מאַל
טרעפן!

— אום, צי גראָד? נו, וואָס שווינגסטו?

— איך האָב שוין נישט קיין ניס.

— ס'א ליגן! דו האָסט!

— ווי איך בין אַ ייד, איך האָב נישט.

— טו נאָר אַ זיך גוט אין קעשענע אויפן דנאָ!

אַט אזוי.

— נישטאָ קיין סימען אפילע!

— נישטאָ? פאַרשפילט אַלע ניס? נו? צו וואָס

האַט עס דיר געטויגט? ביסטו נישט קיין בעהיימע?

— גענוג, האָסט אַפגעווינען ביי מיר אַלע ניס,

רייצסטו זיך נאָך מיט מיר?

— זייער רעכט אויף דיר! האָסט געוואַלט ביי מיר

אַפגעווינען, האָב איך ביי דיר אַפגעווינען.

און גויעצל איז העכסט צופרידן פון דער מניסע,

וואָס געצל האָט פאַרשפילט, און ער, גויעצל, האָט גע-

ווינען. ער פילט, אז עס קומט אים צו אַ שטיק געוונט.

ער פילט זיך איצטער בעקויעך אַפגעווינען ביי דער

גאַנצער וועלט אַלע ניס. ווו נעמט מען זיי איצטער, די

כאוויירים מנינע פון כיידער? וואָלט איך זיך מיט זיי
בארעכנט! איך וואָלט זיי נישט איבערגעלאָזט קיין איינ-
ציק ניסל!

און געצל ווערט אין קאס, לייגט צונויף די קולאָ-
קעס און קריצט מיט די ציין און רעדט צו זיך אליין,
גלייך ווי ער וואָלט דאָ בעמעס געווען זאלבענאָנד:
— אַנאָ, פרוווט איצט זיך אָנהייבן מיט מיר!
אָצינד בין איך שוין נישט אליין! אָצינד זענען מיר
שוין זאלבענאָנד... נאָ, געצל? וואָס ביסטו געבליבן זיצן
עפעס ווי אַ כאָסן? לאָמיר נאָך שפילן אביסל אין ניס.
— אין ניס? וווּ האָב איך ניס? איך האָב דאָך דיר
געזאָגט, אַז איך האָב שוין נישט קיין איינציק ניסל
אפילע.

— אַך! איך האָב גאָר פאַרגעסן, אַז דו האָסט שוין
נישט קיין ניס... ווייסטו וואָס? איך וועל דיר געבן אַן
אייצע, געצל.

— וואָס?

— געלט האָסטו?

— איך האָב. נאָ, איז וואָס?

— קויף ביי מיר ניס.

— וואָס הייסט, איך זאָל ביי דיר קויפן ניס?

— בעהיימע, ווייסט נישט וואָס הייסט קויפן? גיב

מיר געלט, נאָ דיר ניס. האָ?

— נאָ, גוט.

און ער נעמט אַרויס פֿון בנטעלע אַ זילבערנע

גריוונע *), דינגט זיך אויס, ציילט אָפּ אַ פּאָר צענדליק
גיס פון דער רעכטער קעשענע אין דער לינקער, און
דאָס שפּיל הויבט זיך אָן גאָר איבער אַ נײַעס.

4

געצל האָט אזוי לאַנג געאַרבעט מיטן היטל: אום
צײַ גראָד, געלייגט פון איין קעשעגע אין דער אַנדערער,
ביז די לינקע קעשענע איז געבליבן אָן איין גיסל.

— נו, פאַרוואָס שפּילסטו גישט ?

— איך האָב שוין גישט מיט וואָס.

— ווידער אַמאָל געבליבן אָן גיס, שלימאָזל ?

— דו זאָגסט, איך בין אַ שלימאָזל, און איך זאָג,

אַז דו ביסט אַ שווינדלער.

— זאָגסטו נאָך אַ מאָל דאָס וואָרט „שווינדלער“,

גיב איך דיר איבער די פּיסקעס.

געצל בלייבט זיצן עטלעכע מינוט שטיל, גראַבלט

מיט די פינגער אין דער ערד, גראַבט אַ גריבל און

ברומט שטילערהייט אַ לידל אונטער דער נאָז. נאָך דעם

טוט ער אַ זאָג:

— אומעטיק! לאָמיר שפּילן אין גיס.

— וווּ האָב איך גיס ?

— האָסט נאָך עפעס געלט ? איך וועל דיר פאַר-

קויפן נאָך אַ צענדליק.

(*) גריוונע — צען קאָפּיקעס (אַמאָליק רוסיש געלט).

— געלט? ווו האָב איך געלט? איך האָב שוין
נישט אַ גראָשן!

— נישט קיין ניס און נישט קיין געלט? אוי, איך
וועל דאָס נישט אויסהאַלטן! כאַ=כאַ=כאַ!

און דער „כאַ=כאַ=כאַ“ צעשיט זיך איבערן גאַנצן
פעלד, קלינגט זיך אָפּ מיט אַ ווידערקאַל אינעם גע-
דיכטן ווינטן וואַלד, און געצל קאַטשעט זיך פאַר גע-
לעכטער.

— וואָס איז מיט דיר פאַר אַ געלעכטער, דו גוי-
עצל איינער? — מאַכט ער צו זיך אליין, און טאַקע
זיך אליין אָפּגעענטפערט:

— דאָס לאַך איך פון דיר. גענוג דו האָסט מיר
פאַרשפּילט אלע ניס — צו וואָס האָט דיר געטויגט נאָך
נעמען און פאַרשפּילן דאָס געלט אויך, אזוי פיל געלט?
אוי, איך וועל דאָס נישט אויסהאַלטן! כאַ—כאַ—כאַ!
— האָסט דאָך מיך אליין אַרויפגעפירט דערויף,
דו שלעכטער יונג!

— נאַר איינער! אז איך זאָל דיר זאָגן אָפּשניידן
די נאָז, דאַרפסטו מיך פאַלגן? דו פענטאַק איינער!
דו בעהיימע! כאַ—כאַ—כאַ!...

— ווער כאַטש אַנטשטומט, דו גויען איינער, און
לאַמיק דיין פאַנעם נישט אַנקוקן!

— און ער קערעוועט זיך אוועק פון זיך אליין,
זיצט עטלעכע מינוט אן אָנגעברויגעזטער, גראַבלט
מיט די פינגער די ערד, פאַרשייט דאָס אויסגעגראַבענע

גריבל און זינגט שטילערהייט א לידל אונטער דער
נאָז.

5

— ווייסט, וואָס איך וועל דיר זאָגן, געצל? —
רופט ער זיך אָן צו זיך אליין אין עטלעכע מינוט
ארום. — לאָמיר זיך שוין איבערבעטן, לאָמיר ווערן כאַ-
ווער. — פאַרוואָס זאָלן מיר זיך נישט פאַרגינען צע-
קנאַקן עטלעכע ניסלעך? זיי באַדאַרפן זיין, מיין איך,
נישט שלעכט? האָ? ווי מיינסטו, געצל?

— יאָ, איך מיין אויך אזוי, זיי באַדאַרפן זיין נישט
שלעכט. — ענטפערט ער זיך אליין, און כאַפט אַרײַן
אין מויל איין ניסל, דאָס אַנדערע ניסל, דאָס דריטע
ניסל, טוט אַלע מאָל אַ זעץ מיטן האַנט איבער די צײַן,
דאָס ניסל טוט אַ טרישטשע, נעמט ער אַרויס אַ פעטן
יאָדער, רייניקט אים אַרום, וואַרפט אים אַרײַן אין מויל
און קײַט מיט די גרויסע ווינסע צײַן געשמאַק, כראַמ-
קעט ווי אַ פערד האַבער, און רופט זיך אָן:

— ביסט עפשער אויך אַ באַלן, געצל, אויף אַ יאָ-
דער פון אַ ניסל? שעם דײַך נישט, זאָג!
— פאַרוואָס נישט?

אזוי ענטפערט ער זיך אליין, ציט אויס די לינקע-
האַנט, נאָר טאַקע באַלד טוט ער זיך אַ פאַטש מיט די
רעכטער:

— אַ מאַקע ווילסטו נישט?

— לאַז דיר זיין א מאַקע.

— לאַז דיר זיין צוויי.

און ער הערט נישט אויף צו קנאַקן ניסלעך און
קניען די פעטע יאָדערן, כראַמקען, ווי אַ פּערד האַבער.
ס'איז אים קאַרג וואָס ער פּרעסט און יענער זיצט און
קוקט, רופט ער זיך אָן צו אים:

— הער נאָר, געצל, וואָס איך וועל דיך פּרעגן:
ווי אזוי איז דיר, לעמאַשל, בעשאַס-מינסע אז איך עס
און דו קוקסט?

— ווי אזוי מיר איז? אזא יאָר אויף דיר!

— ע, ביסט, אפּאַנעם, אין קאַס? נאָ זשע דיר
א יאָדער פּון אַ ניסל.

און געצלס רעכטע האַנט גיט דער לינקער האַנט
א יאָדער פּון אַ ניסל. וויל די לינקע האַנט נעמען דעם
יאָדער פּון ניסל, גיט אים די רעכטע האַנט, מעכילע,
אַ פּינג... גייט די לינקע האַנט און טוט אַ פּאַטש דער
רעכטער האַנט, נעמט די רעכטע האַנט און טוט אַ
פּאַטש דער לינקער האַנט. גייט די לינקע האַנט און
דערלאַנגט אַ פּראַסק אין דער רעכטער באַק, גייט די
רעכטע האַנט און שטעקט אָפּ דער לינקער באַק צוויי
פעטש, כאַפט אָן די לינקע האַנט ביי דער רעכטער
לאַץ, נעמט די רעכטע האַנט און רייסט אָפּ די לינקע
לאַץ פּון אויבן ביז אַראָפּ. גייט די לינקע האַנט און

כאפט זיך אָן בײַ דער רעכטער פּײַע, נעמט די רעכטע
האַנט און פאַרפּאַרט אין לינקן אויער.

— לאָז אָפּ די פּײַע, געצײ, פּאַלג מיך, לאָז אָפּ די

פּײַע!

— לאָז אָפּ דעם אויער, וועל איך דיר אַפּלאָזן די

פּײַע!

— אַ מאַקע!

— נו, בלינבסטו אָן אַ פּײַע, געצײ!

— בלינבסט דו, גויעץ, אָן איין אויער!

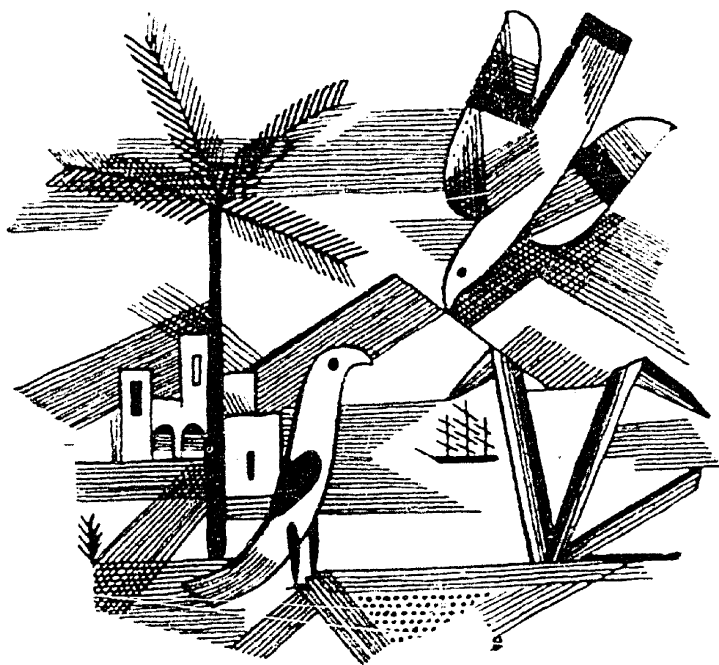
— אײ!

— אײ-אײ!!

ע פ י ל א ג .

עטלעכע מינוט האָט זיך אזוי געקאַטשעט אויף
דער ערד אונדזער געצל. אָט איז ער געלעגן פון אויבן
מיט דער רעכטער זײט, אָט איז ער געלעגן פון אויבן
מיט דער לינקער זײט, צוגעהאַלטן מיט בײַדע הענט
די קעשענע מיט נײַס. אַ מינוט האט גויווער געווען
גויעצל, אַ מינוט האָט גויווער געווען געצל. ביז ער
האָט זיך אויפגעכאַפט פון דער ערד, און אײנגע-
קאַטשעטער אין בלאָטע, אַ צעפליקטער, מיט אַ צע-
בלוטיקטן אויער, מיט און אונטערגעריסענער פּײַע,

ארויסגעכאפט אלע ניס פון קעשענע און פארוואָרפן
זיי אין בלאָטע אַרצן, העט, ווייט ביז אויף יענער
זייט מיל, און צוגעברומט מיט קאס:
— אַט אזוי!... נישט מיר, נישט דיר!...

א פֿינעלט

איינמאל אין א פרייטיק, זומער איז דאס געווען,
זענען מיר געגאנגען פון כיידער אהיים עטלעכע יינגלעך
מיט א מאָל. געגאנגען זענען מיר גיך, קימאט געלאָפן,
וואָרעם ערשטנס, האָט מען אונדז געלאָזט פריי אויף
שאַבעס אַהיים און צווייטנס, זענען מיר געווען הונגע-
ריק און אויף אונז האָט געוואָרט אַהיים ראָספּליישל
מיט א פרישער שמעקנדיקער כאַלע.
פּלוצים האָט איינער פון אונדזער כעוורע אויס-
געשריגן אויף אַ קאַל: „אוי, אַ פייגעלע“ — און מיר
האַבן זיך אַלע אָפּגעשטעלט.
ווי אַ קנבלעכל איז געזעסן אויף דער ערד,
מיטן קעפעלע אַרויף, אַ קליין יונג פייגעלע, מיט נאָך
גאַר אַ געל פּיסקעלע. דאָס פייגעלע האט נעבעך גע-
ציטערט, צעלאָזט די פעדערלעך, געטרייסלט זיך,
געפלאַטערט, געמאַכט מיט די פליגעלעך, געעפנט
אַלע מאָל דאָס געלע פּיסקעלע, ווי אַ קליין קינד בע-
שאַכט עס וויל עסן, און אַרויסגעלאָזט אויף אַ הייזעריק
קעלכל „פּי...“ און עס האָט זיך אויפגעכאַפט פּו-
אונדז אַ געפּיל פון ראַכמאַנעס, און מיר האָבן אָנגעהויבן

קלערן: וואס טוט מען מיטן פייגעלע? דער האט גע-
זאגט: מען דארף עס לאָזן זיצן אויף דער ערד, ביז
דעם פייגעלעס „מאמע“ וועט קומען. דער האט געגעבן
אן אייצע, מען זאל עס געבן א וואָרף אין דער הייך,
וועט עס אוועקפליען, און דער האט געדונגען, אז
מען דארף דאָס נעמען אהיים, נאָר אז ס'איז אַ ראַב-
מאַנעס, א „צאר באלע כאַים“ – דאָס האָבן אלע מוידע
געווען.

און מיר האָבן געבראכט דאָס פייגעלע אַהיים,
פאָרגעסן אז מיר זענען הונגעריק, גענומען עס האָ-
דעווען, עס געגעבן וואסער אין פיסקל אַרנין – דאָס
פייגעלע האָט אזוי לאַנג געציטערט, געפינטלט מיט די
אייגעלעך, געטרייסלט זיך און געפלאַטערט בני אונדז
אין די הענט, ביז עס האָט פאָרוואָרפן דאָס קעפעלע
אויף אַ זייט, די אייגעלעך פאָרגלאַצט און... ס'איז גע-
ווען טויט.

אין אַ האַלבער שאַ אַרום האָבן מיר אויסגעגראָבן
אין גאָרטן אַ טיף גריבעלע, אינגעוויקלט דאָס פיי-
געלע אין אַ נאָזטיכל, מעקאָבער געווען דאָס פייגעלע
און געשטעלט דערויף אַ צאָם – אַ ברעטל מיט אַן
אויפשריפט: דאָ ליגט דאָס קליינע פייגעלע.

און אָנגעשריבן אלע נעמען פון די וואָס זענען
דערביי געווען: בערל, יאָסל, דאָויד, קאַלמען, געצל...
„אויף וואָס האָט דאָס פייגעלע געלעבט? צוליב

וואָס און צוליב וועמען איז דאָס באַשאַפן געוואָרן? –
דאָס זענען געווען די געדאַנקען, וואָס האָבן מײַן
געמאַטערט און איך האָב נישט געהאַט אויף דעם קײן
ענטפּער.

צאשטענישן

1

— זאָלסט זיין אַ ווײל יונגעלע, וואָלסטו אונדז
געהאַלפן אָנרײבן כרײן, ביז מיר וועלן פּאַרטיק ווערן
מיט די פּיש.

אַזוי מאַכט צו מיר די מאַמע ערעוו שעוועס
נאָך האַלבען טאַג, און אינײנעם מיט דער קעכין
שאַפט זי די פּיש צו דער מילכיקער סודע, נאָך
לעבעדיקע, נאָך צאַפּלדיקע פּיש, וואָס אַז מען האָט זיי
אַרײנגעלייגט אין אַ שיסל, האָבן זיי זיך נאָך געוואָרפן.
מער פון אַלע האָט זיך געוואָרפן אַ קליין קאַרעסל
נעבעך מיט אַ גרויס בנכעלע, מיט אַ קיילעכיק
מזלעכל און מיט רויטע אייגעלעך. דאָס דאָזיקע האָט
רעסל האָט שטאַרק כײשעק געהאַט, צוריק אין טײך
אַרײן, עס האָט זיך געוואָרפן, געשפרונגען פון שיסל
אַרויס, געעפנט דאָס מזלעכל, געפּאַטשט מיטן עקל און
געשפּריצט מיר דאָס וואַסער גלײַך אין פּאַנעם אַרײן:
„ינגעלע, ראַטעווע מיך!... ראַטעווע מיך!...“

איך וויש אויס דעם פּאַנעם און נעם זיך צו דער
אַרבעט רײבן כרײן, און טראַכט מיר: „אַרעם קאַרעסל

וואס דו ביסט! איך קאן דיר גארנישט טון... אָט וועט
מען דיר נעמען אין דער אַרבעט: מען וועט דיר אָפּ-
שאַבן, צעשניידן אויף שטיקלעך, אַרזנלייגן אין
טעפל אַרין, באַזאלצן און באַפעפערן, אַוועקשטעלן
אויפן פניער און קאַכן, און פּרעגלען, און בראָטן, און
בראָטן און בראָטן."

— אַ ראַכמאַנעס, זאָג איך צו דער מאַמען, אַ צאַר
באַלע כאַים.

— אויף וועמען אַ צאַר באַלע כאַים?

— אויף די פּישעלעך.

— ווער האָט דאָס דיר געזאָגט?

— דער רעבע.

— דער רעבע?

זי קוקט זיך איבער מיט דער קעכין, וואָס העלפט
איר שאַבן די פּיש, און ביידע צעלאַכן זיך.

— דו ביסט אַ נאַר און זיין רעבע נאָך אַגרעסע-

רער, כאַ-כאַ... ריב דעם כריין, ריב!

אַז איך בין אַ נאַר — דאָס ווייס איך. דאָס זאָגט

מיר די מאַמע אַלעמאַל. און די פּרידער אויך. און די

שוועסטער אויך. נאָר אַז דער רעבע איז נאָך אַ גרע-

סערער נאַר ווי איך — דאָס איז ביי מיר אַ נייעס.

איך האָב אַ כאַווער פיניעלע, אַ שוויכעטס אַ יינגל.
 בין איך געקומען אַמאָל צו אים צו גאַסט און האָב
 דערזען, ווי אַ קליין מיידל האָט געבראַכט צו זיי צו
 טראָגן אַ גרויסן גאַלאַגאַנסקן האָן, געפענטעט די פיס
 מיט שטריקלעך. מיין כאַווערס פאַטער דער שוויכעט
 איז געשלאָפֿן, און דאָס מיידל איז געזעסן ביי דער
 טיר און געוואַרט. דער האָן, אַ יאַט מיט ביינער, האָט
 זיך געריסן נעבעך פֿון מיידלס האַנט, געדריגעט מיט
 די געזונטע פיס איר אין בויך אַרײַן, דערלאַנגט אַ פּיק
 איר אין האַנט אַרײַן, אַרויסגעלאָזט אַלעמאָל אַ „קאַ-
 קאַ-קאַ“ פֿונעם האַלדז-געפּראַטעסטירט ווי ווייט מעג-
 לעך. דאָס מיידל איז אָבער אויך נישט געווען קיין
 פּראַמאַך. האָט זי דעם האַנס קעפל אַרײַנגעלייגט צו
 זיך אונטערן אָרעם, געגעבן אים אַלע מאָל אַ שטורך
 מיטן עלנפּויגן און אַ זאַג דערבײַ:
 — זײַן אין געהאַקטע ווּונדן.

און ער האָט זי געפּאָלגט און געזעסן אין גע-
 האַקטע ווּונדן.

נאָך דעם אַז דער-שוויכעט איז אויפגעשטאַנען,
 האָט ער געוואַשן די הענט און אַרויסגענומען דעם
 כאַלעף. ער האָט מיט אַ ווּונק געהייסן זיך דערלאַנגען
 דעם האָן. איך האָב דערזען, אַז אויפן באַכער איז גע-
 קומען אַ נײַע הויט. עס האָט זיך אים אַפּאַנעם, גע-

דאכט, אז דאָס בינדט מען אים אָפּ די געפענטעטע
 פיס און מען לאָזט אים אָפּ פּרנ, צו זינע הינער, צו
 דער פּראָסע און צו דער קאַרעטע מיט וואַסער. צום
 סאָף האָט אים דער שויכעט אַ נעם געטאָן צו זיך
 צווישן די פיס, מיט איין האנט פאַרריסן אים דאָס קעפל,
 מיט דער אנדערער אים אונטגעפליקט עטלעכע פע-
 דערלעך, אים אַ טויווע געטאָן און געמאַכט אַ בראַכע,
 און כיק-מיטן כאלעף איבערן האַלדז, און אַ שלידער
 פון זיך. איך האָב געמיינט, ער וועט צעשאַטן ווערן.
 - פיניע! דין טאַטע איז אַ גאַזלען - זאָג איך
 צו מין כאַווער.

- מיט וואָס איז ער אַ גאַזלען?
 - נישטאָ ביי אים קיין „צאַר באַלע כאַים“.
 - איך האָב נישט געוואָסט אז דו ביסט אזא
 כאַכעם - זאָגט צו מיר מין כאַווער און טראַגט מיר
 אונטער אַ גאַנץ שיינע פינג גלייך אונטער דער נאָז.

III

אונדזער קעכין איז אַ בלינדע אויף איין אויג. מע
 רופט זי „פרומע מיטן אייגל“ - אַ מויד אָן אַ האַרץ. איינ-
 מאָל האָט זי אָפגעשמיסן די קאַץ מיט קראַפּעווע דער-
 פאַר, וואָס ס'האָט זיך איר אויסגעדאַכט, אז די קאַץ

האַט אוועקגעשלעפט אַ לעבערל פון זאַלצברעטל.
צום סאָף און זי האָט איבערגעציילט נאָך אַ מאָל די
אויפעס מיט די לעבערלעך, האָט זיך אויסגעלאָזט, און
זי האָט געהאַט אַטאַעס. זי האָט גערעכנט, און מען האָט
געקוילעט זיבן אויפעס דארף זיבן נאָך איר כעשבן זיבן
לעבערלעך און ס'איז גאַר געווען זעקס אויפעס. און ווי
באַלד און זעקס אויפעס, דארף דאָך מער נישט זיבן ווי
זעקס לעבערלעך — אומזיסט כוישעד געווען אַ קאַץ.
קענט איר מיינען, און פרומע האָט זיך מיסטאַמע
גענומען צום האַרצן, געגאַנגען איבערבעטן די קאַץ!
ווייס איך וואָס? — פאַרגעסן. אי זי האָט פאַרגעסן אי
די קאַץ האָט פאַרגעסן. אין אַ פאַר שאַ אַרום איז די
קאַץ געזעסן גאַנץ כטאַטעטשנע אויפן פריפעטשיק און
באַלעקט זיך, גלייך ווי ס'וואָלט גאַרנישט געווען. נישט
אומזיסט זאָגט מען — אַ קאַצענער מויעך.
איך האָב אָבער נישט פאַרגעסן. ניין. איך האָב
נישט פאַרגעסן. איך זאָג צו אונדזער קעכין:
— אומזיסט געשמיסן אַ קאַץ.
— וועסט נישט אוועקגיין? אַט גיב איך דיר מיט
דער האַנטשירקע איבערן פאַנעם!
אזוי זאָגט פרומע מיטן אייגל און גיט צו:
פונוואַנען נעמען זיך אזוינע נאַרישע קינדער
אויב דער וועלט?...

דאָס איז געווען איבער אַ הונט, וואָס מען האָט
 אים אָפגעקאָכט מיט זידיק וואַסער, טאַקע זי, די איי-
 גענע „פרומע מיטן אייגל“. אַך האָט אים ווייגעטון, דעם
 הונט! פריער האָט ער געקוויטשעט, געשריגן, געבילט,
 אינגעלייגט די וועלט. דאָס גאַנצע שטעטל איז זיך
 צונויפגעלאָפן אויף זיין ביזו ווונדער און געלאַכט, גע-
 לאַכט. די אַלע הינט וואָס אין שטעטל האָבן זיך אָפ-
 גערופן איטלעכער פון זיין מיסט, און איטלעכער אויף
 זיין שטייגער, גלייך ווי מען פרעגט פון זיי אַדייע...
 נאָך דעם, אז דער אָפגעקאָכטער האָט זיך גוט אויסגע-
 קוויטשעט, האָט ער אָנגעהויבן וואַיען, אונטערהאווקען,
 לעקן די פאַרווונדעטע פעל און וויינען שטילערהייט.
 עס האָט אים אָנגענומען ביים האַרצן. איך גיי צו צו אים,
 איך וויל אים שענקען אַ גלעט :

— נאָ, סירקאָ!

דער הונט האָט דערזען, אז איך הייב אויף די
 האַנט האָט ער זיך אויפגעכאַפט, ווי נאָך אַ מאָל אז
 אָפגעברייטער, צונויפגענומען דעם עק און איז אַוועק —
 אַוועק.

— שטיי, סירקאָ! — פרוווי איך אים איינשטילן מיט
 ווייכע רייד — וואָס אַנטלויפסטו, נאַרעלע? איך וויל
 דיך דען טשעפען? ...

אַ הונט פלייבט אַ הונט. אַ שטומע צונג. ער ווייסט
 נישט פון קיין „צאַר באלע כאים“.

דערזעט דער טאטע, אז איך פֿאַרע זיך מיטן הנט,
גיט ער מיר אַרעכטע פֿאַרציע:
-- איז כּיידער אַרײַן, דו הינטשלעגער!...
בײַן אײַר שױי גאַר אַ הינטשלעגער.

גם אין א מני א פלטה
גערען א געזעצטע פאר א ווייניג
און מיין פראקטן פאר א געדע -
געדע א פראקטן א געדע

גוט גאר פאר א זעק א פראקטן,
געזעצטע געדע און א פראקטן.
געזעצטע און א פראקטן און א פראקטן,
און א פראקטן און א פראקטן!

און גאר געדע און א פראקטן
געזעצטע און א פראקטן און א פראקטן,
געזעצטע און א פראקטן און א פראקטן -
געזעצטע און א פראקטן און א פראקטן.
געזעצטע און א פראקטן און א פראקטן.
געזעצטע און א פראקטן און א פראקטן.

דאס איז די אויפשריפט, וועלכע שאלעם-אלייכעס האט אליין
אָגעשריבן אין געבעטן, מע זאל זי אויסקריצן אויף זיין מא-
ציווע.

łata pocztowa uiszczona gotówką

№ 60 1917 דריטער יאָרגאַנג № 5-6. 15 GRUDNIA 1936

K i n d e r - F r a j n d

DWUTYGODNIK **Wydanie B**

es redakcji i administracji: Warszawa I, Miła 33 m. 24.

די נאָענטסטע אויסגאַבעס פון די ביבל. „א“, „ב“ און

דער זשורנאַל - דערשיינען דעם 15-טן יאנואַר 1937.

אָנזעטן! מיר זעטן אײך
דענליך דעם אָפּטאַג.

פון פעברואַר 1937 הויבט אָן צו דערשיינען

חזיקאלישע ביבליאטעק

לידער מיט נאָטן פאַר קלאַסן-געזאַנג, כאַר, סאַלאַ,
אינסצעניואַציעס א"א.

אונטער דער רעדאַקציע פון י. טר אָפּי אַנסקי.

יעדע צוויי וואָכן וועט דערשיינען אַ העפּטל פּון

4 זייטלעך מיט טעקסט און נאָטן.

